

P., epist. 1 et 2, et eodem modo cæteri Pontifices, et Concilia omnia hanc potestatem supponunt, et exercent, ut supervacaneum sit ea in particulari recensere. Idemque dici potest de sanctis Patribus; quanquam illi frequentius loquuntur de excommunicatione; quod nobis satis nunc est. Videantur Augustinus, lib. 2 Retract., c. 17, ubi hanc potestatem colligit ex verbis illis, 1 Cor. 5: *Auferite malum ex vobis ipsis*, ita exponens: *Hominem malum, et perniciosum a vobis separate per excommunicationem*. Quam esse maximam pœnam dicit idem Augustin., lib. de Correct. et grat., cap. 45, et habetur in cap. Corripiantur, 34, quæst. 3. Unde eleganter Chrysost., homil. 4 ad Hebr.: *Nemo* (inquit) *contemnat Ecclesiastica vincula; non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit*. Et habetur in c. Nemo, 41, quæst. 3. Unde etiam Anther. P., in epist. decretali, dicit hanc pœnam habere in Ecclesia eum locum, quem pœna mortis habebat in Synagoga. Quod etiam significavit Innoc. III, in capit. Per venerabilem, circa finem, Qui filii sint legitimi, in illis verbis: *Mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam veluti mortuus a communione fidelium separari*. Notanda etiam sunt verba Tertulliani, in Apolog., c. 39: *Summumque futuri iudicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, et conventus, et omnis sancti commercii relegetur*; et prius hanc pœnam vocaverat *cenuram divinam*; circa quæ verba videndus est Pamelius, et latius in epistol. 38 et 62 Cypriani, ubi multa alia ex sanctis Patribus congerit.

15. *Ratione probatur*. — Ratione demonstrari potest hæc assertio ex præcedenti, nam in Ecclesia est spiritualis potestas coerciva, quæ ex Christi institutione non est limitata ad unum vel alterum modum pœnæ, sed generatim concessa ad omnem modum, qui secundum rectam rationem possit institui. Unde et ipsa verba Christi generalia fuere, quantum ex forma verborum esse poterant, scilicet, *Quæcumque ligaveritis*. Sed hic modus ligandi et puniendi per censuras est possibilis, ut constat, et est proportionatus spirituali potestati, tum quia spirituali potestati magis congruit spiritualis gladius quam materialis; tum etiam quia unaquæque respublica, ut puniat, vel coerceat subditos, privare potest illos propriis bonis, vel privilegiis illius reipublicæ; hoc autem facit Ecclesia per censuras.

16. *Objectio*. — *Responsio*. — Dices, non esse parem rationem de spiritualibus, et de materialibus bonis; videtur enim contra debitum usum potestatis spiritualis, ut Ecclesia privet subditos spiritualibus bonis, ut in ratione dubitandi propositum est. Quæ non parum augetur argumento Chrysostomi, homilia de anathemate, ubi sic inquit: *Aut anathematizas viventem aut mortuum? Si mortuum, impie agis, quia jam sub jure humano non existit, sed Domino suo stat vel cadit. Si vivum, impie etiam agis, nam eum, qui ad bonum converti potest, abscindis*. Respondetur, pœnam hanc non esse abusum, sed justum usum Ecclesiasticæ potestatis, neque esse nimium rigorosam, aut acerbam, sed proportionatam et convenientem, clave (ut inquit) non errante, id est, si pastores Ecclesiæ prudenter illa utantur. Primo quidem, quia hæc spiritualia bona, quibus homines per censuras privantur, non sunt ipsamet bona interna, in quibus vita spiritualis consistit, aut a quibus essentialiter pendet (his enim non potest homo privari per humanam potestatem absque proprio consensu), sed pertinent vel ad usum alicujus Ecclesiastici ministerii, vel sacramentorum, vel ad communicationem in aliquo fructu sacrificiorum, orationum et aliorum bonorum operum Ecclesiæ. Et quamvis communicatio in his bonis possit multum conferre ad internum bonum animæ, nihilominus aliquando magis confert ad excitandum et commovendum hominem contumacem ipsa privatio talis communicationis; nam pudore afficitur, quando videt se a consortio Sanctorum segregari, vel timore movetur, cum se conspiciat in tanto periculo constitutum. Præterea talis pœna non est pura, sed medicinalis, ut dicitur in c. 4 de Sent. excomm., in 6, et sumitur ex illo Pauli 2 ad Corint. 5: *Tradidi eum Satanæ, ut spiritus ejus salvus fieret*. Neque vero potest semper tam suavis esse medicina, ut nihil noceat, quod in corporalibus etiam videre licet. Hoc autem nocumentum in hujusmodi censura non erit admodum grave, si ipsa censura brevi tempore duret; est autem fere positum in voluntate ejus, qui sic punitur, ut brevissima sit talis pœna seu privatio, præsertim, quoad ea bona, quæ ad proprium spirituale profectum conferre possunt. Unde si ille, qui sic punitur, nolit resipiscere, et propterea diu tantis bonis privetur, sibi imputet. Eo vel maxime, quod ad commune bonum Ecclesiæ expedit, ut, qui hujusmodi

est, ab aliorum consortio segregetur. Ecclesia autem in his censuris instituendis et ferendis, magis prospicit communi bono quam privato; nam, *pestilente flagellato, stultus etiam sapientior erit*, ut dicitur Proverb. 19 et 20.

17. *Loco Chrysostomi satisfi*. — Ad argumentum autem Chrysostomi respondetur in primis, de sententia ipsius Chrysostomi, tum aliis locis, tum in illamet homilia, satis constare, esse in Ecclesia potestatem, de qua agimus, et licitum usum anathematis. Solum ergo reprehendit vel nimiam facilitatem et abusum, vel temeritatem etiam anathematizandi ultra concessam potestatem. Et huc videtur ratio ejus tendere; reprehendit enim eos, qui fortasse nimio zelo ducti, non solum doctrinam aliorum anathematizabant, sed etiam in ipsas personas invehebantur sine fructu et utilitate. Item videtur specialiter reprehendere aliquos, qui ita ferebant anathema, ut nullam relinquerent spem redeundi, contra quos recte procedit ratio ejus. Alioqui nullam vim habet; nam juste et pie potest abscindi vivus, etiamsi converti possit; imo ad hoc abscinditur, ut convertatur, ut *spiritus ejus salvus fiat*, ut dicitur 1 ad Cor. 5. An vero possit censura seu excommunicatio in mortuum ferri, dicemus postea suo loco. Nunc satis sit dicere, si quomodo fertur, vel esse potius declarationem excommunicationis prius contractæ, vel directe solum esse quoad ea, quæ potest defunctus a viventibus participare, ut sumitur ex V Synodo, act. 1, et habetur in c. ult., 24, q. 2.

18. Supererat autem hoc loco tractandum, in quibus personis seu ministris Ecclesiæ hæc potestas resideat. Sed hoc spectat ad causas seu ministros censurarum ferendarum, de quibus propriam inferius disputationem instituemus.

SECTIO III.

Quotuplex sit censura.

1. *Excommunicatio, suspensio et interdictum sunt censuræ*. — Hæc quæstio definita videtur ab Innocent. III, in cap. Quærenti, de Verb. signific., ubi sub censura tres species comprehendit docet, excommunicationem, suspensionem et interdictum. Ex qua definitione est in primis certum et extra controversiam has tres esse veras censuras, quia hoc verbis expressis docet Pontifex; et ita in hoc nullus Catholicus dubitat. Et potest facile ostendi ex dictis de communi ratione cen-

suræ; nam hæc omnes sunt quædam pœnæ spirituales, quibus privantur fideles usu vel communicatione aliorum spiritualium bonorum. Unde etiam facile constat, id quod secundo loco est certum, has tres esse distinctas in ratione censuræ; nam diverso modo, et diversis bonis spiritualibus privant, ut, de singulis disserentes, late videbimus.

2. *Præter has tres non est alia censuræ species*. — Tertio colligitur ex eadem definitione, nullam aliam esse censuram præter has tres. Hoc non est tam evidens, quia Pontifex non expresse adhibuit hanc partem negativam seu exclusivam. Mihi tamen satis certa videtur, quia illa responsio Pontificis est doctrinalis, et ideo, licet in verbis indefinita videatur, æquivalet universali, ac si diceret, omnem censuram in illis tribus membris comprehendi. Item quia alias insufficienter Pontifex respondisset, et quæstioni sibi propositæ non plene satisfacisset. Fuerat enim ab illo interrogatum, quid esset nomine censuræ intelligendum in Pontificiis rescriptis; et respondet, non solum interdictum, sed etiam suspensionem et excommunicationem; ergo intelligit nihil aliud illa voce comprehendit juxta Ecclesiasticam consuetudinem et significationem. Alias regula illa insufficientis esset ad intelligenda rescripta Pontificum, et concessionem, quæ in eis fiunt; nam interdum possemus nomine censuræ quidquam aliud explicare. Atque ita vana et fere nullius momenti esset illa responsio; siquidem ea non obstante, quando Pontifex concedit facultatem tollendi censuras Ecclesiæ, vel ferendi illas, posset quis interpretari, ibi dari facultatem tollendi, vel imponendi etiam irregularitatem, depositionem, aut alia similia. Nec dici potest, ibi tantum exponi nomen censuræ, quatenus in rescriptis Pontificiis usurpatur, non vero secundum se et absolute sumptum; hæc enim duo inter se pugnant; nam censuræ nomen rem quamdam moralem, seu pœnam ab Ecclesia introductam significat, et primo ac per se nititur Pontificia auctoritate, et inde ad inferiores derivatur. Unde non potest aliter censura sumi, nec plures species sub se continere quam in usu Summorum Pontificum habeat. Et ita quoties in jure numerantur censuræ, harum trium tantum fit mentio, ut videre licet in cap. primo, et in cap. Statutum, de Sent. excom., in 6. Idemque sumitur ex cap. Is cui, ubi Gloss. alia jura refert. Est etiam optimus textus, in cap. de his quæ vi metusve caus., in 6. Sit

ergo certum, tantum esse in Ecclesia illas tres species censuræ. Atque ita illum textum intelligunt communiter expositores ibi, et Summistæ, verb. Censuræ; Navarr., cap. 27, in princ., et num. 152, et num. 194, et num. 254, et recentiores omnes communiter.

3. *Soti opinio rejicitur.* — Contra hanc vero resolutionem opinatus est ex parte Soto in 4, dist. 22, quæst. 3, art. 1, ubi his tribus membris addit duo alia. Unum est cessationis a divinis, de quo, quia prolixam postulat declarationem, infra suo loco tradendam, hic solum dicam vel claudi sub interdicto, vel censuram non esse, et ideo non augere hanc partitionem. Aliud membrum est ejusdem irregularitatis; distinguit enim duplicem irregularitatem, unam, quæ cum crimine, alteram, quæ sine crimine contrahitur. Et hanc posteriorem fatetur non esse censuram, sed inhabilitatem quamdam; priorem vero ait proprie dici censuram irregularitatis. Ex quo infert, cum in bulla Cruciatæ datur facultas absolvendi a censuris, sub ea comprehendit priorem irregularitatem, non vero posteriorem. Hanc doctrinam secuti sunt posteriores Thomistæ, ut videre licet in Bannes, 2. 2, quæst. 64, art. 8. Verumtamen illam nullo textu, ratione, vel auctoritate probant, et ideo admittenda non est, præsertim cum repugnet responsioni Innocent. III, in dicto cap. Quærenti, ut ex dictis constat. Mirumque est, cur Soto nullam illius textus mentionem fecerit, neque aliquid responderit.

4. *Omne impedimentum usus officii interdum suspensio late dicitur.* — Posset enim aliquis apparenter respondere, irregularitatem illam comprehendit sub suspensione; est enim irregularitas suspensio quædam, ut tradit Innoc., in cap. ult. de Excessibus Prælatorum. Sed in primis, juxta hanc interpretationem non augetur numerus censurarum ultra dictas tres generales species. Deinde juxta eandem expositionem, non sola irregularitas, quæ ob crimen imponitur, sed etiam quæcumque alia erit censura, quia omnis irregularitas vocari potest suspensio, juxta illum modum loquendi aliquorum Canonistarum. Unde veritas est, interpretationem illam esse confictam, et fundatam in æquivocatione illius nominis *suspensio*. Nam, ut infra suo loco videbimus, interdum sumitur stricte pro quadam censura Ecclesiastica. Et hoc modo irregularitas nunquam in jure vocatur suspensio, sed distinguuntur tanquam pœnæ vel privationes diversarum ra-

tionum. Alio vere modo sumitur late vox, *suspensio*, pro quocumque impedimento, aut prohibitione usus, officii, vel facultatis Ecclesiasticæ; et in hac significatione sumitur, quando irregularitas vocatur suspensio, quomodo etiam depositio vel degradatio potest suspensio vocari; imo et peccatum mortale interdum ita appellatur, ut patet ex cap. ult. de Cohab. cler. et mul.; improprie tamen et late. Pontifex autem, in dicto cap. Quærenti, stricte et proprie de suspensione loquitur, ut per se notum est. Nullam ergo irregularitatem sub illa trimembri divisione comprehendit, quia revera nulla irregularitas censura est, ut ex dictis etiam in sectione 4 constare potest.

5. *Per bullam Cruciatæ non potest tolli irregularitas.* — Unde etiam falsum est, quod de facultate absolvendi per bullam Cruciatæ, Soto intulit; quanquam nonnulli Theologi illam sententiam amplexi sint, et multi confessarii minus docti, eorum auctoritate nixi, illa facultate utantur. Ducti etiam illo principio, quod privilegia amplificanda sunt, quoad possunt, juxta cap. Olim, de Verb. signif., et l. Beneficium, de Constit. Princip., ubi dicitur beneficia principis largissime esse interpretanda. Verumtamen intelligendum hoc est, quantum cum probabili ratione aut fundamento possunt; hic autem nullum invenitur, quia si irregularitas censura non est, ut revera non est, potestas, quæ ex vi verborum privilegii limitata est ad censuras, non potest rationabiliter ad aliquam irregularitatem extendi. Apparentius posset illa extensio fundari, quia in bulla dicitur, *A censuris et pœnis*; irregularitas autem illa, quamvis censura non sit, est tamen pœna. Verumtamen neque hac ratione vera est illa extensio, ut recte Navarrus notavit, qui refert, juxta consuetudinem et stylum Romanæ curiæ, in ea generali facultate absolvendi a censuris et pœnis non comprehendit irregularitatem, juxta regulam textus in cap. ult. de Offic. Vicar., in 6, ubi dicitur: *In generali concessione nequaquam illa veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus.* Cujus signum etiam est, nam interdum in privilegiis, seu bullis Pontificiis, post illa generalia verba additur facultas dispensandi in irregularitate, quando Pontifex vult illam concedere, ut ex Bulla Jubilæi concessi a Clemente VIII, anno 1539, notavit Ugolinus, lib. de Censuris, tabula 1, cap. 26, num. 2.

6. *Quid per potestatem absolvendi a pœnis*

in rescriptis Pontificis intelligatur. — Adde, quod etiam cum hæc facultas expresse conceditur, excipitur irregularitas contracta ob voluntarium homicidium, quæ etiam potest esse pœnalis, ut in simili etiam fecit Trident., sess. 4, cap. 6 de Reformat. Nullo ergo modo censenda est comprehendi sub illa generali facultate absolvendi a pœnis. Quod si dicatur, illam irregularitatem ita esse pœnam, ut etiam absque culpa, et consequenter absque ratione pœnæ contrahi possit, propter indecentiam vel significationem, idem dicendum erit de quacumque irregularitate, quæ licet in pœnam imponatur, non amittit perpetuam et specialem rationem inhabilitatis, ratione cujus sub illa generali clausula non comprehenditur. Eo vel maxime quod sub illa generali concessione non potest omnis pœna comprehendit; alias etiam posset per hujusmodi jubilæum liberari pœnitens a pœna pœnitentia sibi imposita; quod est alienum ab usu Ecclesiæ. Probabile ergo est ibi solum intelligi pœnas illas, quæ sacramentorum usum, seu receptionem impedire possunt, ut Navarrus superius attigit; quia hujusmodi privilegia in eum finem præcipue concedi solent, et ideo concedunt ea quæ sunt veluti præparatoria ad illum finem, ut in simili notant Jurisperiti, in l. Ad rem nobilem, 56, ff. de Procuratoribus. Irregularitas autem non est talis pœna, quæ prædictum usum impediatur, ut suo loco videbimus. Vel certe solum ibi est sermo de illa pœna, in quam proprie possit absolutio cadere; nam ibi solum datur facultas absolvendi; irregularitas autem non absolvitur, sed dispensatur. Quo argumento utitur ipse Soto ad probandum, ibi non concedi potestatem tollendi irregularitatem, quæ absque crimine contrahitur, quia, scilicet illa non absolvitur, sed dispensatur; hoc autem verum est de omni irregularitate, ut supra tactum est, et infra ostendetur in propria materia, ex modo loquendi omnium decretorum, a quibus hæc res tota potissime pendet. Quod si objicias, juxta hanc interpretationem, pœnam nihil differre a censura, responderetur primo, etiamsi id verum esset, non fore magnum inconveniens, quia interdum in privilegiis adjungi possunt duæ voces synonymæ ad majorem explicationem. Secundo addit Navarrus nomen pœnæ in rigore plus comprehendere, etiamsi juxta prædictas expositiones limitetur, quia potest aliquis esse privatus ad tempus usu alicujus sacramenti in pœnam, quæ proprie censura non sit; et

ab illa pœna poterit absolvi pœnitens ex vi illius vocis.

7. *Ratio sufficientiæ prædictæ divisionis ostenditur.* — Sed quæret aliquis rationem sufficientiæ, ob quam tot sunt species censuræ, et non plures, neque pauciores. Quod dubium tractat late Ugolinus supra; et duas affert rationes, quas prætermitto, tum quia supponunt exactam cognitionem singularum censurarum et propriarum differentiarum, quibus inter se distinguuntur; tum etiam quia si in speculativo rigore rationes illæ expendantur, non inventientur efficaces. Ait enim in prima ratione quamdam esse censuram, quæ privat totaliter usu bonorum Ecclesiæ tam activo quam passivo, scilicet excommunicationem; aliam, quæ solum privat ex parte; hanc vero subdividit, nam alia est, quæ privat active simul et passive, ut interdictum; alia, quæ solum active, ut suspensio. At vero statim interrogabo, cur non sit alia censura, quæ privet etiam ex parte, sed passive tantum; item cur non sit alia, quæ privet omnium bonorum communicatione, active tantum, et alia, quæ tantum passive. Quod si fortasse excommunicatio minor hujusmodi est, juxta capit. ult. de Clerico excom. ministrante, vel non recte prima species assignata est, cum sub illa excommunicatio minor comprehendatur, vel hæc erit quarta species censuræ a prædictis distincta. Oritur etiam statim difficultas, quomodo, juxta illam distinguendi rationem, hæc censuræ sint quasi species totales diversæ, et non potius una sit quasi pars alterius; quod infra in propriis locis videndum est. Ratio igitur sufficientiæ sola est, quia Ecclesia plures censuras non instituit, ut constat ex Pontificis declaratione; ideo autem Ecclesia non instituit plures, quia illæ sufficiunt ad effectum, seu finem censurarum, qui est inobedientes et contumaces aut corrigere, aut, si duriores sint, ab Ecclesia præscindere. Item in illis tribus generibus censurarum continentur omnia spiritualia bona, quibus Ecclesia potest sibi subditos privare, ut eos coerceat, et varii modi, quibus id facere potest, qui extenduntur vel ad diversos ordines personarum, ut sunt clerici, vel laici, vel non solum ad personas, sed etiam ad loca sacra, quanquam in ordine ad personas, prout expedit ad corrigenda diversa peccatorum genera, vel clericorum propria, vel communia etiam laicis, et secreta, aut publica, quæve cum majori scandalo fiunt; ad quæ omnia sufficit illa varietas censurarum;

præsertim, cum Ecclesia habeat alias pœnas, quæ censuræ non sunt, ut supra visum est.

8. *In quibus censuræ species convenient et differant.* — Tandem interrogabit aliquis, quæ sint ea, in quibus prædictæ censuræ conveniunt aut differunt; quam rem tractate Sylvester, verb. Interdictum, num. 4, et Navarr., cap. 27, num. 164; sed non est, quod in hac questione explicanda hic immoremur, ne oporteat hic involvere multa, quæ inferius in propriis locis declaranda sunt. Satis ergo nunc sit respondere, illa tria in primis convenire in communi ratione censuræ; et consequenter convenire etiam aliquo modo in causis, effectibus, accidentibus, et modo ferendi vel tollendi censuram. De quibus omnibus quatenus communia sunt, in proximis disputationibus dicturi sumus. Differunt autem in propriis rationibus, seu proprietatibus dictarum censurarum, quæ pro hujus loci opportunitate satis insinuatæ sunt; inferius autem in propriis locis sunt ex professo tractandæ. Hic etiam inquiri posset, an recte dividatur censura in eam, quæ est a jure divino, vel humano; vel in eam quæ est a jure, aut ab homine; sed hæc tractabuntur melius disputatione sequente.

DISPUTATIO II.

DE CAUSA EFFICIENTE CENSURÆ, ET VARIIS MODIS EFFICIENTI, SEU IMPONENDI ILLAM.

Explicata communi ratione censuræ, et speciebus ejus, tractandum sequitur de causis ejus, quæ potissime sunt causa efficiens, et materialis, seu subjectiva, et finalis; formalis vero hic nulla est propria, nam ipsa censura se habet ut forma seu privatio quædam; quia tamen in ferenda censura aliqua debita forma servanda est, quæ aliquo modo pertinet ad efficientem causam, seu ad modum servandum in imponenda censura, illam in sequente disputatione explicabimus. Unde ob hanc rationem huic causæ primum locum in hac materia damus, vel etiam quia hæc res morales, quæ solum sunt ex institutione, maxime pendent ex efficiente causa. De hac ergo videndum est, an sit divina, vel tantum humana, et hæc quæ sit, et quotuplex, et quot modis possit, aut soleat censuram imponere.

SECTIO I.

Utrum sit aliqua censura de jure divino, vel omnis sit immediate ex potestate humana.

1. *Potestatem ferendi censuras et usum ejus esse de jure divino.* — Nonnulli Doctores, præsertim Jurisperiti ita loquuntur, ut dicant, vel omnes censuras, vel aliquas saltem esse de jure divino. Alii vero simpliciter negant esse ullam censuram de jure divino. Quod simpliciter et absolute verum est. Ne tamen ob verborum ambiguitatem sit diversitas in modo loquendi, quatuor distinguere oportet. Primum est potestas ferendi censuras; secundum est institutio censuræ; tertium impositio, et quasi applicatio censuræ ad hanc, vel illam personam; quartum est obligatio, quæ ex vi censuræ impositæ manet in tali persona, ut contra censuram non operetur; quæ sunt attente distinguenda, et notanda, pro his, quæ in discursu materiæ dicemus.

2. *Differentia inter potestatem regiam et Pontificiam.* — Quod ergo ad potestatem attinet, dici quidem potest de jure divino, quia illa potestas immediatam originem a Deo traxit, ut vidimus, et quia divino jure sancitum est, ut in Ecclesia sit hujusmodi potestas. Unde, quia potestas est propter usum, ideo dici etiam potest, usum hujus potestatis esse ex divino jure, vel saltem illi conformem, quia Christus dando Ecclesiæ hanc potestatem, voluit, ut esset in Ecclesia usus ejus, si necessarius vel utilis existimaretur. Et hac ratione dixit Chrysostomus, homil. 4 ad Hebr., et refertur 11, quæst. 3, cap. 31: *Nemo contemnat vincula Ecclesiastica, non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, etc.* Quin potius in Extravagant. *Unam sanctam*, de Majorit. et obed., hæc potestas, *divina* appellatur, quia ore divino Petro fuit data, sibi, suisque successoribus in ipso. Vocatur autem *divina*, solum ut significetur, potestatem hanc, ut fuit in Petro, et ut residet in Summo Pontifice, immediate a Christo, et non mediante aliquo homine datam esse. In quo multum differt a potestate regia, quæ immediate ab ipsis hominibus duxit originem; quanquam potestas etiam temporalis, sumpta, non prout est in hoc vel illo homine, sed prout absolute est in hominibus, divina quodammodo dici possit, quia non est potestas nisi a Deo, ut dicitur ad Rom. 13, et Proverb. 8: *Per me reges*

regnant. Nihilominus tamen prædicta potestas humana est et creata, eo modo quo hujusmodi res morales creari possunt; est enim subjective in homine suo modo, et est limitata et finita, et ab alio pendens; et ideo simpliciter est potestas creata et hoc modo humana; sicut etiam potestas intelligendi quæ est in homine, immediatam originem traxit a Deo, et nihilominus in se humana est. Quo fit, ut usus hujus potestatis propter hanc causam non possit dici simpliciter aut divinus aut de jure divino, tum quia actus, in quo talis usus consistit, non est a potestate divina immediate, sed ab humana; tum quia fit arbitrio et modo humano et ab hominibus invento, ut dicitur; tum etiam quia non est absoluta lex, aut præceptum divinum de tali usu in particulari, sed solum in communi, quatenus de jure divino est, ut inobedientes corrigantur. Sicut etiam de jure naturali est, ut puniantur malefactores, et tamen pœna, quæ ab humano iudice imponitur, simpliciter humana est aut ex humano jure, non ex divino.

ASSERTIO 2.

Institutionem censuræ esse de jure humano.

3. Secundo dicendum est, institutionem censuræ esse de jure humano, nullamque esse censuram jure divino institutam. Hæc est communior sententia Doctorum, ut constat ex Soto, loco citato, et ex aliis, quos inferius referemus. Ratio autem est, quia institutio censuræ non fit, nisi quando in particulari præscribitur modus talis pœnæ, seu privationis talium actuum, aut spiritualium honorum; at vero Christus Dominus nunquam per se ipsum immediate instituit, ut Ecclesia uteretur tali pœna, determinando modum ejus; sed Ecclesia per potestatem ab ipso acceptam hæc omnia in particulari definiit; ergo institutio censuræ simpliciter non est divina, sed humana, etiam secundum immediatam causam, a qua trahit originem. Confirmatur et explicatur a simili; nam institutio sacramentorum simpliciter est de jure divino, quia Christus immediate tradidit essentielles ritus in faciendis sacramentis servandos; at vero in sacramentalibus, licet potestas ad illa instituenda a Christo data sit, eorumque usus etiam sit fortasse præceptus, saltem sub ea communi intentione, ut sacramenta decenter, et ordinate administrarentur, nihilominus eorum institutio simpliciter est de jure hu-

mano, quia eorum determinatio in particulari non est tradita immediate ab ipso Christo, sed prudenti iudicio, et arbitrio hominum facta per acceptam potestatem; ergo eodem modo de institutione censurarum sentiendum est; et confirmatur, nam in hujusmodi censuris nihil est, quod per Ecclesiasticam potestatem mutari non possit, et in discursu Ecclesiæ multa sunt mutata, et alia temporum successione aucta; hæc autem sunt signa certa humanæ institutionis; nam divina institutio vel simpliciter immutabilis est, vel si est dispensabilis, illud est in aliquo casu valde singulari, et ex gravissima causa; et fortasse non sine interpretatione manante ab ipso jure divino, ut in superiori tomo tetigimus, disputantes de ministro sacramenti confirmationis.

4. *Contraria sententia improbat.* — Contra hanc doctrinam senserunt aliqui, quos statim referam. Potueruntque fundari in verbis illis Matthæi 18: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, et publicanus;* nam illis verbis videtur Christus satis indicasse et instituisse censuram excommunicationis; et virtualiter præcipitur ibi pastoribus Ecclesiæ, ut illa feriant inobedientes, et contumaces, quia non possunt alia ratione teneri cæteri fideles ad vitandos hujusmodi homines. Sed ex hoc loco nihil colligi potest; alias etiam posset quis inde colligere, omnem hominem inobedientem Ecclesiæ præceptis esse divino jure excommunicatum; quod quam sit absurdum, per se notum est. Item alias Ecclesia neminem excommunicat, sed declarat ipso divino jure excommunicatum esse, quia Ecclesiæ non obedit. Et quando leges Ecclesiasticæ ferunt censuram, seu excommunicationem ipso jure contrahendam, non esset id intelligendum de jure humano, sed divino; et ita non esset alia differentia inter has leges, et alias, quæ talem pœnam illo modo non imponunt, nisi quod illæ priores expresse continent declarationem pœnæ impositæ jure divino, aliæ vero minime, quamvis in re ipsa eadem pœna interveniat, quæ omnia sunt falsa et absurda. Sequela vero patet, quia Christus generaliter et absolute dicit: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus;* ergo vel non potest ibi esse sermo in particulari de censura excommunicationis, vel illam contrahent omnes, qui Ecclesiæ non obediunt.

5. *Evasio.* — *Præcluditur.* — Quod si quis dicat, hoc non sequi generaliter de omnibus